

Cesc gargots

AMB PRÒLEGS
DE JOAN FUSTER
I FRANCESC PARCERISAS

Segona edició, setembre de 2024

Primera edició, 1969

© Hereus de «Cesc», 2024, per les vinyetes

© Josep Palàcios, 2024, pel pròleg de Joan Fuster

© Francesc Parcerisas, 2024, pel pròleg

La propietat d'aquesta edició és de Publicacions de
l'Abadia de Montserrat

Ausiàs Marc, 92-98 – 08013 Barcelona

ISBN: 978-84-9191-329-0

Dipòsit legal: B. 11028-2024

Imprès a Leitzaran

Els *Gargots* d'en Cesc

Heus aquí com ens vèiem fa més de mig segle segons els traços del dibuixant Francesc Vila Rufas, conegut arreu amb el pseudònim de Cesc. L'any 1969, aquest llibre incommensurable —perquè suggereix i explica moltes coses que aparentment no diu, o que no es podien dir— aplegava les vinyetes publicades a la revista *Serra d'Or* entre el 1963 i el 1968. Unes vinyetes que, com si calgués treure importància a la visió del caricaturista, van quedar batejades com a *Gargots*, tot i que en realitat els gargots d'en Cesc —com abans ho foren els ninots de Xavier Nogués— són més una observació crítica o poètica, o criticopoètica, que no pas una caricatura estrafolària i estripada, com ho solen ser els ninots de les falles. El llibre va ser editat per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat amb el llarg pròleg de Joan Fuster, que també acompanya aquesta edició. Em sembla que l'humorisme o la sàtira d'en Cesc, el fet que els seus ninots fossin publicats a la revista, que era un pilar fonamental de la resistència cultural catalana, i que el pròleg fos encomanat a Joan Fuster —un dels intel·lectuals europeus més rellevants del segle xx— ja evidencia un fet especial: que els dibuixos d'en Cesc, com diu Fuster, constitueixen «una mena de periodisme» i són plens d'«una singular energia informativa». «La societat en què vivim», diu Fuster, «no solament és "injusta", "violenta" o "cruel"; és, també, grotesca. Com que hi estem immersos, cohibits o intoxicats per les seves manifestacions aclaparadores o sofisticades, no arribem a descobrir-ho ni a descobrir-nos-hi. Aquest grotesc social se'ns imposa i l'assumim trasmutat en mite, en terror, en estafa, en

al·lucinació —o en tot plegat. [...] I la “sàtira” fa que en prenguem consciència.» Efectivament: en els dibuixos d'en Cesc, potser sense la càrrega tan grotesca i estripada que a Fuster, com a bon valencià, li agradava de veure, hi trobem un retrat de molts dels elements abassegadors, punyents i descarats que colpien els ciutadans de l'època: el *desarrollismo*, les construccions precàries dels nous polígons, l'alfabetització a correuita, les dificultats econòmiques de les famílies, la ciutat que engolia el camp, el consumisme incipient, la publicitat primària i descarada, els inicis del turisme, els rics amb puro, els pobres amb boina... En política se solia emprar un eslògan que va fer fortuna: «L'aliança de les forces del treball i de la cultura». El més curiós, en aquests gargots d'en Cesc, és justament que la polarització de les classes socials —entre pobres i rics, entre obrers i amos, entre boines i barrets de copa, entre cigars havans i humils *ideales*— encara hi apareix amb una gran força i amb plena vigència. A tants anys vista, sobta una mica adonar-nos que la terminologia de «classes» pràcticament ha desaparegut: els amos i els obrers ja han deixat de ser els rics i els pobres i han esdevingut, al segle XXI, els milionaris i la massa informe i insolidària d'aturats, precaritzats, mileuristes, desnonats... definida cada cinc o deu anys amb un nou epítet (millennials, generació Z, etc.). Fins i tot penso que si en Cesc dibuixés avui, ho hauria de fer a través de les pantalles, o en brevíssimes intervencions a TikTok. Els *Gargots* han esdevingut una peça d'època, històrica.

Joan Fuster acaba el seu pròleg dient: «Cesc em recorda Salvat. El Salvat de Nadal, justament. “Demà posats a taula oblidarem els pobres / —i tan pobres com som.” Salvat-Papasseit, en aquell “demà”

del poema, no oblidava els “pobres”; Cesc tampoc no els oblida. L’un i l’altre són “pobres”. Som “pobres”, tots plegats. La noció de “classe” hi continua viva: subjacent, però viva.» Aquest 2024, que tornem a recordar Salvat, la crítica social d’en Cesc i l’associació que en va fer Joan Fuster potser són més pertinents que mai. El pagès amb la boina i l’ase i el potentat amb xofer i cotxarro cromat d’aquells dibuixos, avui encara els trobem, més impersonals que mai, a l’aparador constant de les nostres ciutats on, al costat de qualsevol establiment de luxe ben enllumenat i amb porters uniformats, veiem les flassades brutes i les capses de cartró que assenyalen el recer, que hem naturalitzat, d’un sensesostre. La possibilitat que les pàgines dels *Gargots* d’en Cesc ens facin obrir la mirada al món que ens va envoltar i, sobretot, al que ens envolta, és el millor elogi que podríem fer a aquest llibret que és una peça clau de la història de la nostra cultura.

FRANCESC PARCERISAS

Potser sí: també *això* és una mena de periodisme. I de vegades, tan important o més que el reportatge polèmic, el comentari polític o el mateix article de fons. En tot cas, ben sovint n'esdevé la modalitat més incisiva. Ho comprovem en diaris, en moltes revistes: amb la seva aparença subalterna i trivial, el racó del dibuix humorístic ens hi reserva la màxima dosi de convicció, d'estímul i fins i tot de notícia. Destinats a «fer-nos riure», aquests ninots ens fan riure, en efecte; però la irisació còmica transporta i transmet, ara i adés, una singular energia *informativa*. I en dic *informativa* perquè, al capdavant, ho és, a la seva manera: d'una manera diferent, sens dubte. Tant com «fer-nos riure», els dibuixos en qüestió —els de Cesc, per exemple— solen «fer-nos veure». Gràcies a ells podem *veure* més i més clar...

És el privilegi del dibuixant. L'escriptor —de reportatges, de comentaris, d'articles, del que sigui— ha d'«explicar-se» amb dades generalment difuses o profuses, amb conceptes no sempre expeditius, amb arguments que s'escapen. El dibuixant, en canvi, tira al dret: redueix a figura, en unes poques ratlles, una situació extrema, explícita o el·líptica, tant se val, i de cop ens hi revela un munt de coses. La seva persuasió ens arriba a través del tràmit directíssim de la caricatura gràfica: d'un «fer-nos veure», doncs, que se'ns imposa com una *evidència*. El dibuix ho és tot, en la maniobra. L'estil del dibuix i la força d'intenció que l'anima. Si hi intervenen paraules, en són poques, i de preferència, tòpiques: frases fetes, eslògans, obvietats. L'eficàcia que s'hi pretén és fonamentalment visual. Ens «entra pels ulls», i de sobte. No cal «llegir»: basta «mirar».

I això, realment, no pot produir-se sinó sobre la base d'unes referències compartides, latents o vives: l'actualitat. El dibuixant exercita la seva desimboltura a partir d'un supòsit imprescindible: que els seus clients «saben de què va». De fet, els seus clients no ho

saben fins que ell no els en proporciona l'*evidència*; però aquesta evidència només acaba de ser-ho quan compta amb sospites o amb temors previs. Tot el periodisme té la mateixa premissa: el lector, si no «sap de què va», almenys «n'està en antecedents». D'aquí, també, la seva *fugacitat*. Cada moment afluïx amb els seus problemes i amb les seves esperances, distints del moment anterior i del moment que de seguida vindrà. La servitud de l'ofici consisteix, d'entrada, a resignar-s'hi. L'autor de reportatges, de comentaris, d'articles de fons, no és més que un autor de gasetilles, bé que a un altre nivell. I igualment el dibuixant: l'autor d'*acudits* gràfics.

El paper de periòdic *passa*: caduca a un ritme regular, inflexible. Els qui hi treballem no podem deixar d'experimentar una certa malenconia davant aquest sacrifici tan fatal i tan repetit. Ens fem la il·lusió que potser el llibre és més durador —i ho és! El dibuixant, si tant s'hi fascinava, podria pensar en el museu... Però no. El diari i la revista *caduquen* de pressa, i n'acceptem la llei. El nostre esforç esdevé arqueològic amb una rapidesa que fa feredat. I tanmateix...

Tanmateix, per poc que podem, intentem salvar-ne alguna cosa. Un recull d'articles o de reportatges és susceptible de ser convertit en llibre, i amb això ens sembla que *aguantarà* més. I s'aguanta una mica més, al cap i a la fi. Entre nosaltres, però, el dibuixant no ha tingut fins ara aquesta opció, o no gaire. Probablement perquè una rutina absurda ens induïa a subestimar-ne la labor. No ho sé. Era una equivocació i una pèrdua idiota. Tant o més que amb els articles i amb els reportatges, val la pena que intentem l'operació *salvadora* de ninots. Com ho fan en altres llocs.

Ho fan ja, pràcticament, a tot arreu: a tot arreu es publiquen àlbums o opuscles en els quals venen reunits els «gargots» d'un o

altre Cesc local. Posem-hi Saül Steinberg, Siné o Sempé, per esmentar-ne tres ben diversos i sense voler establir comparacions. I no sols ho fan amb dibuixants d'avui, sinó que també se n'exhumen alguns de cinquanta o cent anys enrere. Es tracta, justament, de *salvar* les «petites obres mestres» que la rabiosa velocitat de la premsa empeny a l'oblit. I qualificar-les de «petites» és només una forma de parlar. Hi ha gravats de Goya, gloriosament instal·lats als museus, que no són més «grans» —com a «obres mestres»— que un Steinberg, un Siné, un Sempé o un Cesc. Si la menció de Goya resulta escandalosa, la substituiré per la de Daumier, i l'equivalència roman aproximadament il·lustre. Però diguem-ne «petites, molt petites obres mestres». Per què no hauríem de procurar *retenir-les*?

No ens fora lícit de renunciar-hi. D'entrada, hi ha la seva condició de creacions d'enginy i d'art. Que ho són. De més a més, hi ha la seva condició de testimoniatges històrics, enganxats a les peripècies quotidianes, polítiques o no. A casa nostra, Cesc es mereixia urgentment aquesta tria. Ell ha publicat ja alguns llibres de dibuixos o amb dibuixos, però fets a posta per a cada edició. Calia *retenir-ne* també alguns dels altres: dels que fabrica al dictat dels mil sarcasmes que li brinda l'actualitat i que s'esvaeixen amb l'actualitat. En una mòdica part, això es proposa aquest volum.

A les planes que segueixen, el lector... Bé: no l'anomenarem «lector», perquè no hi trobarà massa lectura. Claude Roy, en glossar una exposició de dibuixos de Steinberg, se'n sortia amb aquesta fórmula: «*un écrivain d'avant l'alphabet*». I la podríem repetir respecte a Cesc. Ens abstindrem de dir-nos «lectors», si cal. No hi fa res... A les planes que segueixen, *redescobrirem* els «gargots» de Cesc que abans hem vist a *Serra d'Or*. La col·laboració de Cesc a *Serra d'Or*

no representa *tot Cesc*, ni de bon tros. Com tampoc el Cesc que ens mirem als altres papers impresos de confecció celtibèrica no és —o no deu ser— el Cesc complet i esperable. El dibuixant ha hagut de fer la seva feina en un clima ben poc propici a la plena expansió dels seus dissenys i de les seves hipòtesis: coses de la vida, o de la «història». Però, en la mesura que la seva obra ha estat factible, les notes de *Serra d'Or* en resumeixen el sector més esmolat. La present antologia adquireix, així, un alt valor significatiu.

El dibuix, i sobretot el dibuix humorístic, i més encara el dibuix humorístic d'actualitat, acostuma a fer-nos la impressió de quedar *consumit* al primer cop d'ull: en un sol cop d'ull. Una vegada «vist», en l'impacte immediat, ja en tenim prou. L'article, el comentari, el reportatge, semblen obrir-se més lògicament a la *relectura*, o a la *revisió*, fins i tot quan responen a la mateixa «actualitat» fugitiva. Els escrits, les paraules, són durs, ambigus, matisats, i per tant, demanen repàs i reflexió; els ninots, per contra, els «entenem» tot d'una, o ens ho sembla. Un bloc d'articles o de reportatges resulta, en principi, prou justificat; en canvi, un paquet de dibuixos... Però ens ho hauríem de repensar. Hem esgotat el ninot en una sola i breu llambregada? N'estem segurs? Arrisquem-nos a la prova amb aquest repertori dels de Cesc. Tornem-los a mirar, reiterem-ne la visita. I advertirem que no ho haurem fet en va.

He dit i repetit: «dibuix humorístic». «Humorístic» no és, tanmateix, l'adjectiu que hi convenia. Més aviat haguera d'escriure: «satíric». Explicar el distínguo exigiria molt d'espai, i no m'hi embolicaré. Ens portaria a plantejar una qüestió de principis. Deixem-ho córrer, doncs. Sigui com sigui, el terme «sàtira», per tradició i per semàntica, respon millor al cas. Hi ha moltes maneres de riure i de provocar a riure, i potser totes tenen en comú —jo ho crec així— un cert ingredient de

burla, major o menor. En algunes, la burla és calculada, metòdica i decidida per un objectiu net. D'això, en general, en diem «sàtira».

Els «gargots» de Cesc constitueixen una àmplia investigació del grotesc en la nostra vida diària. Àmplia i, més que res, penetrant. Ell no s'acontenta amb el grotesc epidèrmic o genèric, ja ben visible, matèria primera de l'«humorista» típic. El seu llapis en busca un altre de més profund i de més opac, i s'hi rabeja. Toca el mateix engranatge íntim de la societat. Perquè aquesta societat en què vivim —fora més adequat: «la societat que vivim»— no solament és «injusta», «violenta» o «cruel»; és, també, grotesca. Com que hi estem immersos, cohibits o intoxicats per les seves manifestacions aclaparadores o sofisticades, no arribem a descobrir-ho ni a descobrir-nos-hi. Aquest grotesc social se'ns imposa i l'assumim trasmutat en mite, en terror, en estafa, en al·lucinació —o en tot plegat. Per això ni tan sols ens n'adonem. I la «sàtira» fa que en prenguem consciència. Ací comença a operar Cesc.

Un aspecte dels seus dibuixos podrà semblar-nos «fàcil»: la causticitat que s'hi presenta explosiva com a efecte automàtic de la *caricatura*. Vull dir que el grafisme és hilarant per ell mateix, o, a tot estirar, amb un mínim d'«intenció», quasi negligible. Hi trobem el ric mudat i amb un esbós de panxeta; el pobre sense afaitar i anèmic, la boina al cap, una boina precapitalista a guisa d'emblema; les pitreres ornamentades amb llacets, amb creus, amb medalles; les dimensions monumentals dels cotxes de luxe; les cares tendrament reduïdes a expressió estòlida; els escenaris flàccids... Tot això ja fa riure —i fa pensar—, sense més «malícia». Són coses i recursos que pertanyen a la superfície de la *vida*, i qualsevol «humorista» podria posar-les en joc —sovint, n'hi ha que les aprofiten— amb la més sinistra de les «innocències»... D'acord.

D'acord, sí, que això sembla fàcil. Però només «ho sembla». No és exactament fàcil d'aconseguir un «estil» personal, sigui en la caricatura, sigui en la poesia lírica o en la pintura abstracta. Cesc l'ha aconseguit. Reconeixem els seus ninots sense necessitat de fixar-nos en la firma que duen. Jo no sabia parlar-ne com cal. Si bé es mira, no és possible «parlar» d'una obra plàstica o d'una obra musical: les paraules no arriben mai a ser prou precises per a donar-ne definicions vàlides. Als qui formem el públic habitual de Cesc, tampoc no ens en cal cap. Hi hem identificat, o endevinat, un *bon* dibuixant. Fins i tot, un *gran* dibuixant. Que cadascú s'ho expliqui com vulgui: el fet és que igualment hi estarem «d'acord».

El Cesc «de debò» ve després. El Cesc autèntic, i autènticament corrosiu, se'ns revela quan, amb els mitjans plàstics elementals de la caricatura, munta un terrible esquema d'agressió: l'«acudit»... El mot no m'agrada, ni el trobo satisfactori. En aquest lunfardo depriment que és el català col·loquial, tothom s'apanya com pot, i a Barcelona en diuen *txistu*, amb una *u* espantosa, com a Sueca en diem *txiste*, amb una *e* magnífica. Mal dit, és clar. Ara: com podríem arreglar-ho? «Acudit» no és sinònim de *txistu* o *txiste*, per més que s'esforcin a creure-ho els Doctors de la Llei. Aquesta és la dificultat. Però, com que no vull decepcionar —o decebre— els meus amics puristes, em sotmetré a l'«acudit»... Els acudits de Cesc són vertaderes «agressions», esplèndids artefactes «agressius». Contra què?

La diana se situa més enllà de la brometa cal·ligràfica. Més enllà de la pura i simple «caricatura». No hi haurien bastat les imatges grotesques: el burgès somrient, amb puro, corbata i ventre; la propopeia de les condecoracions i les cerimònies; els subalimentats del ram de la construcció o de les fàbriques indígenes dubtosament

estables; els gratacels bancaris i les xaboles; els cotxets mesocràtics i els cotxassos del *desarrollo*... Cesc ens ofereix aquesta «comèdia humana» autòctona per encetar el riure. El riure o la meditació. La gresca formidable comença de seguida: s'inicia o s'estableix en el moment en què la mera «caricatura» es converteix en denúncia de «ficcions». Aleshores, ja no són únicament els *tipus*, els *objectes* i l'*ambient* físic que entren en l'«acudit»: és el tripijoc subjacent. La «dialèctica», la «dinàmica» o la «*naturaleza misma de las cosas*», segons els lèxics divergents a la nostra disposició.

Hi ha, en primer lloc, les ficcions solemnes, que es coagulen en la retòrica administrativa, en les fantasmagories corpulentes, en la nostra mateixa complicitat rutinària. Cesc les detecta i les acusa amb insistència. És lògic que ho faci, no? Al cap i a la fi, l'«actualitat» són elles: elles més que res. Ens ho diuen, dia sí i dia també, les lletres grosses dels periòdics. I encara que no ens ho diguessin tan insidiosament, ho sabríem per mil altres conductes. La seva presència en els dibuixos de Cesc, doncs, havia de ser predominant, fins i tot sense voler-ho l'autor. Però l'autor, de més a més, ho volia. Passem-ne llista: inauguracions, ajut a la petita indústria, prospeccions petrolíferes, *Spain is different*, convenis sindicals, desenvolupament, turistes, etc. Tampoc no hi manca l'anècdota municipal. Tot sumat, no hi ha dubte, constitueix un mostrari impàvidament pulcre d'estupideses i de ràbies que posa la pell de gallina.

I hi ha les altres ficcions, les ja específicament «nostres», no imposades sinó nascudes i decidides per la pròpia vocació de les «víctimes». D'uns anys ençà, influïts pels papers francesos, hem fet servir molt sovint el terme «alienació», que procedeix de no sé quins amfibològics manuscrits del Marx jove. L'hem fet servir una mica a tort

i a dret, i potser amb una notòria inexactitud. Però d'alguna manera calia dir allò que volem dir quan diem «alienació». Sobretot, quan ens referim a situacions personals en què l'estat d'«alienació» sembla una total ximpleria. Tots estem «alienats» —més o menys—: però l'«alienació» de la classe superior acaba per produir la impressió de ser un nou recurs de malícia, mentre que l'«alienació» de les classes subalternes ens indigna, ja que d'ella depèn en part la seva postergació econòmica i social. És la nostra «alienació», de la qual som alhora culpables i innocents, allò que Cesc envesteix: les ficcions que nosaltres «fem nostres», en la mesura que ens «alienem».

No em faré fort en el vocabulari. Però la cosa és òbvia: entre els nins de Cesc ací reunits, n'hi ha bastants que van adreçats *contra nosaltres*, els «víctimes». Aquest «nosaltres» és indecís i de contingut heterogeni. A pesar de tot, provisionalment, bé resulta lícit. Per començar, hi podem incloure la cotxolatria —perdó pel barbarisme— de la classe mitjana: la passió pel vehicle «utilitari». I també aquell *Welcome a Spain* —en aquest cas, el barbarisme, molt divertit va a compte de l'artista—, que reflecteix la dòcil ansietat «popular» davant el negociet rudimentari de l'«*atracción de forasteros*». O, especialment, les refraccions inhibidores que el *tinglado* projecta damunt el proletariat... Això últim, Cesc ho «dibuixa» amb una extraordinària concisió. En la majoria dels seus «gargots» trobem la figura de l'obrer-víctima, de la víctima per excel·lència: unes vegades, hi fa de contrapunt a l'antagonista explícit o implícit; unes altres, tanmateix, ell mateix, l'home estereotipat de la boina, el vestit apedaçat i la barba sense afaitar, hi surt com a contrapunt d'ell mateix. És a dir, en la plena, clamorosa i esfereïdora radiografia de la seva «alienació»...

N'assenyalaré una estampa, dramàticament irrisòria. És aquell ninot en què veiem uns paletes dinant: correspon a *Serra d'Or* de

l'octubre del 1964. Entre mosques, eines i fiambres penoses, la desolació proletària, o lumpenproletària, hi obté una eloqüència genial. Però els personatges de l'escena, el residu social que la protagonitza, obligats a la devoració d'aliments curts i mediocres, exhibeixen un punt «grotesc» d'alegria: beuen un qualsevol líquid carbònic de marca nord-americana, una *ics-cola*. Els rostres afaibles, quasi beatífics, de la caricatura, encarnen tràgicament —i no abuso de l'adverbi— la realitat o el perill d'una «alienació» que, per radicar en la indigència més dura i endanyar-la, adquireix un patetisme vertiginós... I no seria, aquest, l'únic exemple a esmentar. Pensem, com a suplement, en «L'alegria dels desanalfabetitzats» (novembre 1963) sense anar-hi més lluny.

No puc excedir-me en la recensió. Tanmateix, caldria allargar la glosa i derivar-la cap a «ninots» tan rudement «grotescos» com el del «*Sonríia, por favor*» (maig 1965), o com el de la condescendent oferta del caramel infantil —i ja burgès— a la llepada del nen de suburbi, que es titula «Integració» (juny 1966). I cap a d'altres més. Però no acabaríem mai. Em restringiré, doncs, a reiterar l'observació inicial: la força «satírica» del dibuix de Cesc. Una «sàtira» que no exclou res, i en això rau el seu gran mèrit. En última instància, l'*atac* de l'artista no té importància perquè ho involucra tot: perquè el refús de les ficcions hi aconsegueix una ambició molt considerable...

Un acudit gràfic, com qualsevol altra transposició intel·lectual de la realitat quotidiana dels homes, no pot ser sinó un reflex dels eterns, dels inesgotables conflictes de classe. Serà, tal vegada, alguna cosa més que això, però indiciàriament sempre és això. Ho advertim en les novel·les i en els drames, en les exposicions de pintura, en els telefilms, inclús en qualsevol madrigal a Núria (o a Amparito). El conflicte en qüestió hi és present, ho sembli o no. Declarat, desvirtuat o

sufocat: present, doncs, i en cada cas. En els «ninots» de Cesc el trobem en un primer pla, centrant-los o animant-los. Tot ben garbellat, potser no hi ha res més. La galeria completa no és sinó una successió d'antinòmies, de contrastos i de paradoxes, en els quals pren cos la insolència de l'antagonisme entre pobres i rics. Examinem-ne les «estampes», una per una. Allò que vertaderament n'és el protagonista —ho observarem de seguida— no són els personatges «visibles». Hi ha dibuixos que ni tan sols tenen «personatges», i l'efecte no varia. Sota la motivació episòdica que Cesc ha triat, queda enunciada i plantejada aquella pugna, aquella contraposició, aquell *décalage* polèmic. El «ninot» no fa més que revelar-ne un caire, algun detall, certes contingències esclatants.

M'he estimat més dir «pobres» i «rics» que no «proletaris» i «burgesos» perquè no arribo a creure que el dibuixant fili tan prim. «Burgès» i «proletari» són noms que la sociologia ha estipulat molt delicadament; «pobre» i «ric», en canvi, conserven el sentit primari que, del paleolític ençà, deu haver tingut la terminologia del carrer, en les lluites socials. De més a més, Cesc no podia escapar d'aquest clima tradicional. Per exigències de l'ofici, ha de tendir a la simplificació: ell fa «caricatures», no ho oblidem. I cal que els seus «ninots» siguin molt «caricaturescos», per tant, si és que els resultats expressius han d'obtenir una franca eficàcia. Això és lògic. Tampoc no ens ha d'admirar que, en darrer terme, la caricatura quedi condensada en «molt pobres» i «molt rics». Els extrems permeten una màxima oportunitat de «significacions», en els càlculs de l'artista.

Probablement, aquest és un punt dèbil de Cesc. O m'ho penso jo. La nostra societat, la societat en què vivim, no comença ni acaba amb la polarització «pobre»-«ric», ni menys encara amb la disjuntiva «molt pobre»-«molt ric». Rectifico: sí que hi comença i sí que hi

acaba. Però la cosa no és tan senzilla. Hi ha molta gent en l'entremig. Molta, bastant més que a l'un cantó i a l'altre. Si el problema fos un simple maniqueisme tallant, no hi ha dubte que la solució no seria difícil o només seria una solució de força, d'estratègia o de constància. El mal és que s'hi intercalen els altres. Ens hi intercalen els altres, ai!: vostès, el mateix Cesc, jo...

La majoria? Les estadístiques haurien de confessar-ho. El fet és, però, que aquests «altres» de l'«entremig» hi són. Cesc ho té en compte, no cal dir-ho. Prou que ho ha vist, ell, això. En els «ninots» que ha publicat a *Serra d'Or* no en manquen testimonis. No sempre els seus personatges són «burgesos» o «proletaris», antípodes. Hi trobem també la població de l'«entremig». Ja ho comprovarà el lector, quan fullegi les pàgines que venen a continuació. Jo li recomanaré que s'aturi un moment davant el dibuix —genial, si bé ho sospesem— que especula amb la *Populorum progressio* (juny, 1967): un captaire astut reparteix còpies de l'encíclica admonitòria entre els vianants, i una mica més enllà, en la mateixa voravia, el seu barret rep l'almoïna abundant de la clientela commoguda pel text pontifici. Aquesta clientela no són els «rics» —descartem-n'hi els «molt rics»—: Cesc ens ha acostumat a mesurar la «riquesa» per l'opulència dels automòbils, dels vestits, dels cigars. Ací ha dibuixat uns tipus corrents, relativament mudats, que ja suposem secundaris en els escalafons i en les nòmines: allò que en castellà en diuen *peatones*...

Cesc no es descuida d'ells: no es descuida de nosaltres. Dels de l'«entremig»: dels qui anem a peu i ens afaitem a diari, dels qui cobrem poca cosa i no portem boina d'immigrat, dels qui treballem per a altri i procurem oblidar-nos-en. Nosaltres i la nostra «mala consciència» tenim un lloc en els seus dibuixos. Però l'artista s'inclina als «extrems». Els «molt pobres» i els «molt rics», en si, ja són una

«caricatura». És ben comprensible que s'hi abraoni, que vulgui explotar-la. Li donen la feina feta... No reprotxarem a Cesc que admeti aquestes «facilitats»: aquestes oportunitats. No ens enganya, quan les aprofita. Ben al contrari: hi ha un punt de certesa invulnerable, que fa convincent —i tant!— el seu «ninot». Ara: la «caricatura», aleshores, és caricatura doble, perquè és caricatura de caricatura. Com a tal la mirarem.

La conseqüència és que els «ninots» de Cesc, en part, podrien ser recusats per una càrrega desproporcionada de «miserabilisme». Jo no asseguraré que sigui desproporcionada. Potser sí, potser no. El «miserabilisme» hi és, i no podria no ser-hi, perquè el dibuixant milita «a favor» dels miserables o dels miseriosos. Però la seva «caricatura» té una notòria arrel sentimental. En la inextricable, incessant, penosa batalla del «pobre» contra el «ric», Cesc lluita amb el «pobre» i del costat del «pobre». És una adhesió emotiva. Per què no? «I tan pobres com som!», exclamava Salvat-Papasseit, quan a casa seva rostien per Nadal una petita i trista —trista per excepcional— bèstia comestible... Al final, tot es queda en poesia lírica. I difícilment entendrem els «ninots» de Cesc si no els veiem inserits en un fervor «líric» singularment decidit.

Posem-hi el Nadal. La festa cristiana aflueix en el nostre calendari, ja laic, amb infinites implicacions. Els «ninots» que Cesc elabora per a *Serra d'Or* en ocasió de la periòdica Nativitat del Senyor, em semblen esplendorosament insinuants. El de l'any 1965 a les xaboles, el del 1966 en una presó, el del 1967 a qualsevol cua de beneficència, juguen insidiosament amb la significació de l'«estel» nadalenc. Gairebé dos mil anys de «misses-del-gall», de «què-li-darem-an-el-noi-de-la-mare» i de «simbombes-fosques» (o no tan fosques!) fan inflexió en aquests dibuixos... Cesc, extraordinari

«escriptor d'abans de l'alfabet», ha sabut «dir» amb quatre ratlles —ratlles analfabetes— un dels interrogants més tèrbols de la nostra societat «cristiana»: al·ludeixo el «ninot» últim del present recull. Un senyal de circulació —d'aquells de la circulació urbana, destinats a xofers— marca una direcció, i l'estel de Nadal camina en sentit contrari...

No sé com, o potser per la inèrcia de la redacció, em trobo ara encarat amb l'evocació de Joan Salvat-Papasseit, gran poeta —gran poeta matusser... Cesc em recorda Salvat. El Salvat de *Nadal*, justament.

*«Demà posats a taula oblidarem els pobres
—i tan pobres com som.»*

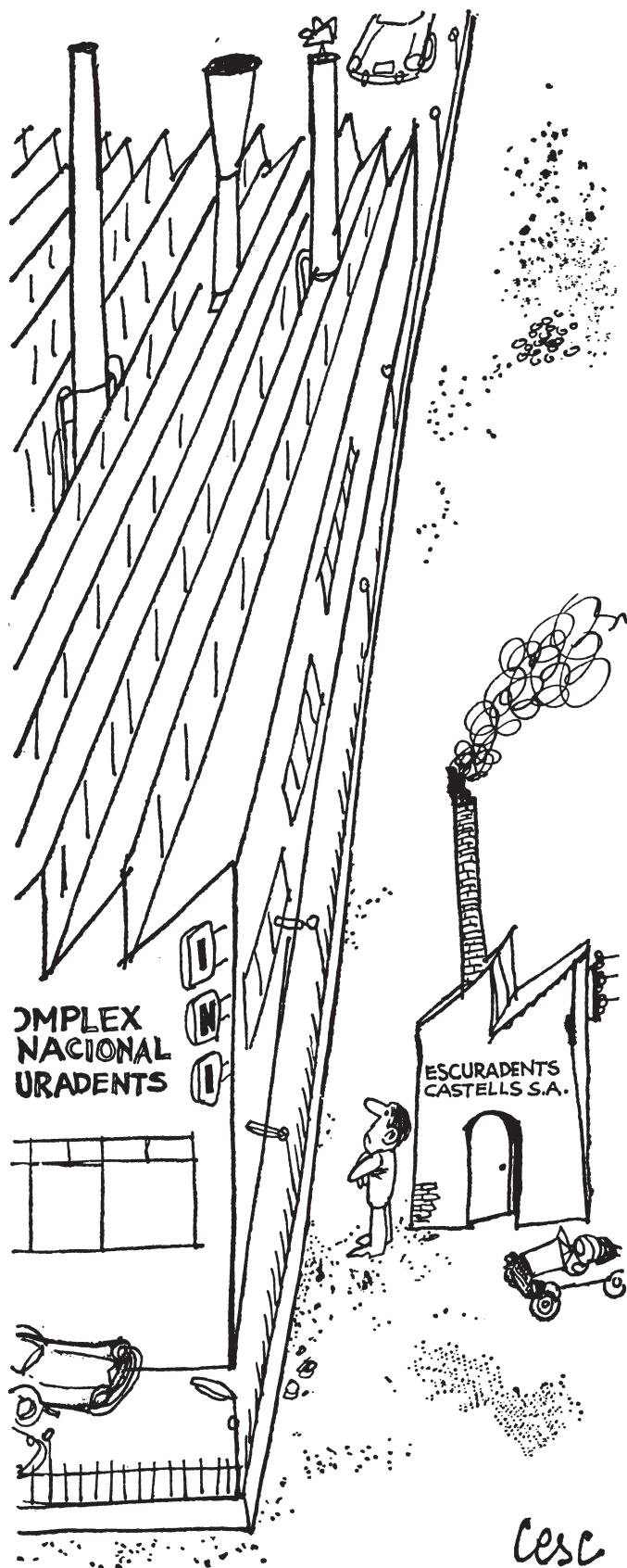
Salvat-Papasseit, en aquell «demà» del poema, no oblidava els «pobres»; Cesc tampoc no els oblida. L'un i l'altre són «pobres». Som «pobres», tots plegats. La noció de classe hi continua viva: subjacent, però viva. «A l'hora de les postres», la caricatura del *lumpen* que Cesc esbossa esdevé amarga. Potser les caricatures s'han de mirar «a l'hora de les postres»: hi faran més efecte —un efecte més revulsiu. Les de Cesc, sobretot.

JOAN FUSTER

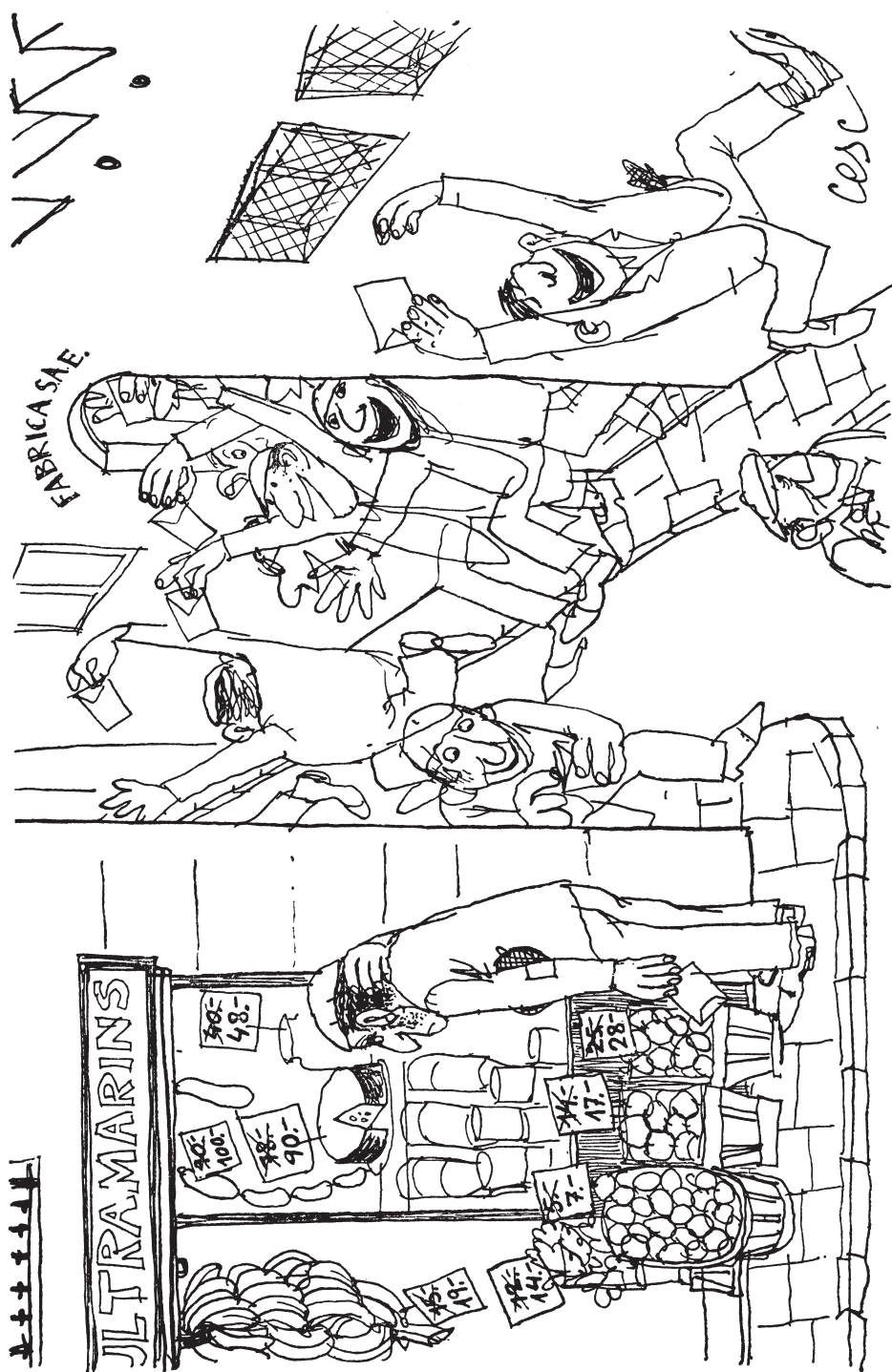
Sueca, Dilluns Sant, 1969.

Ponts provisionals a causa de les riudes

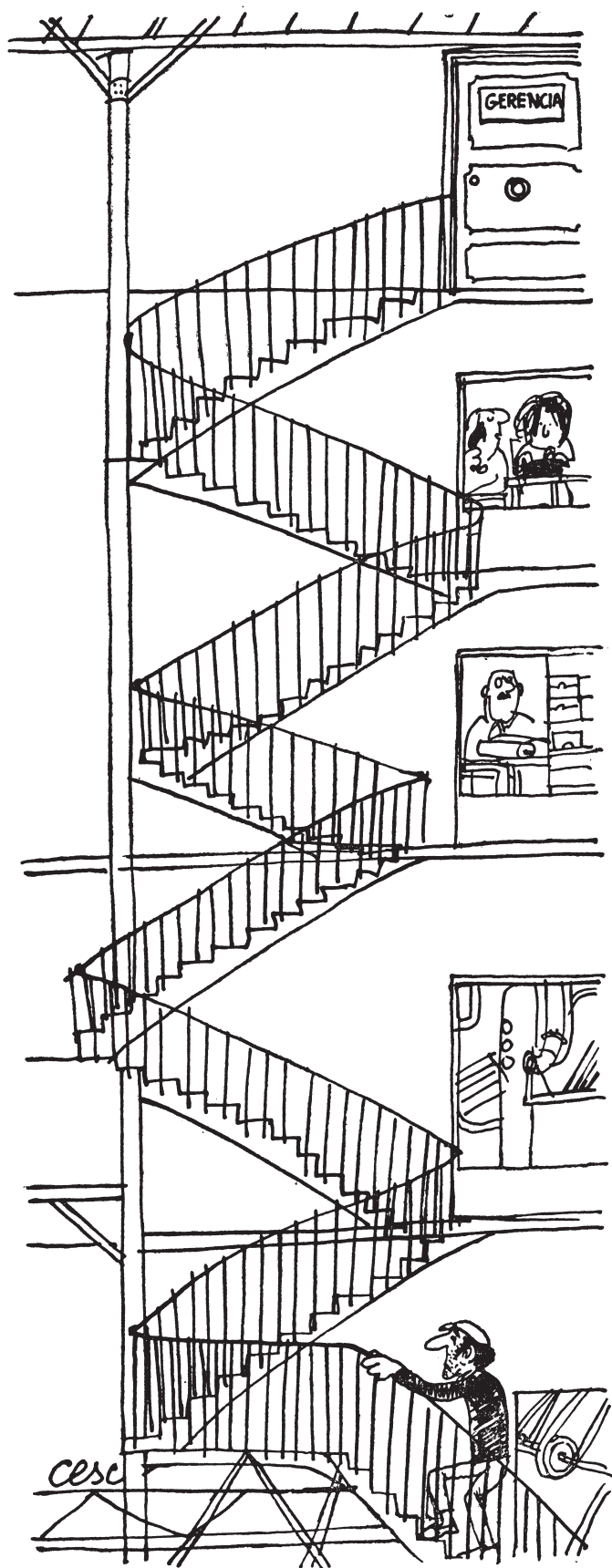

Ajut a la petita indústria

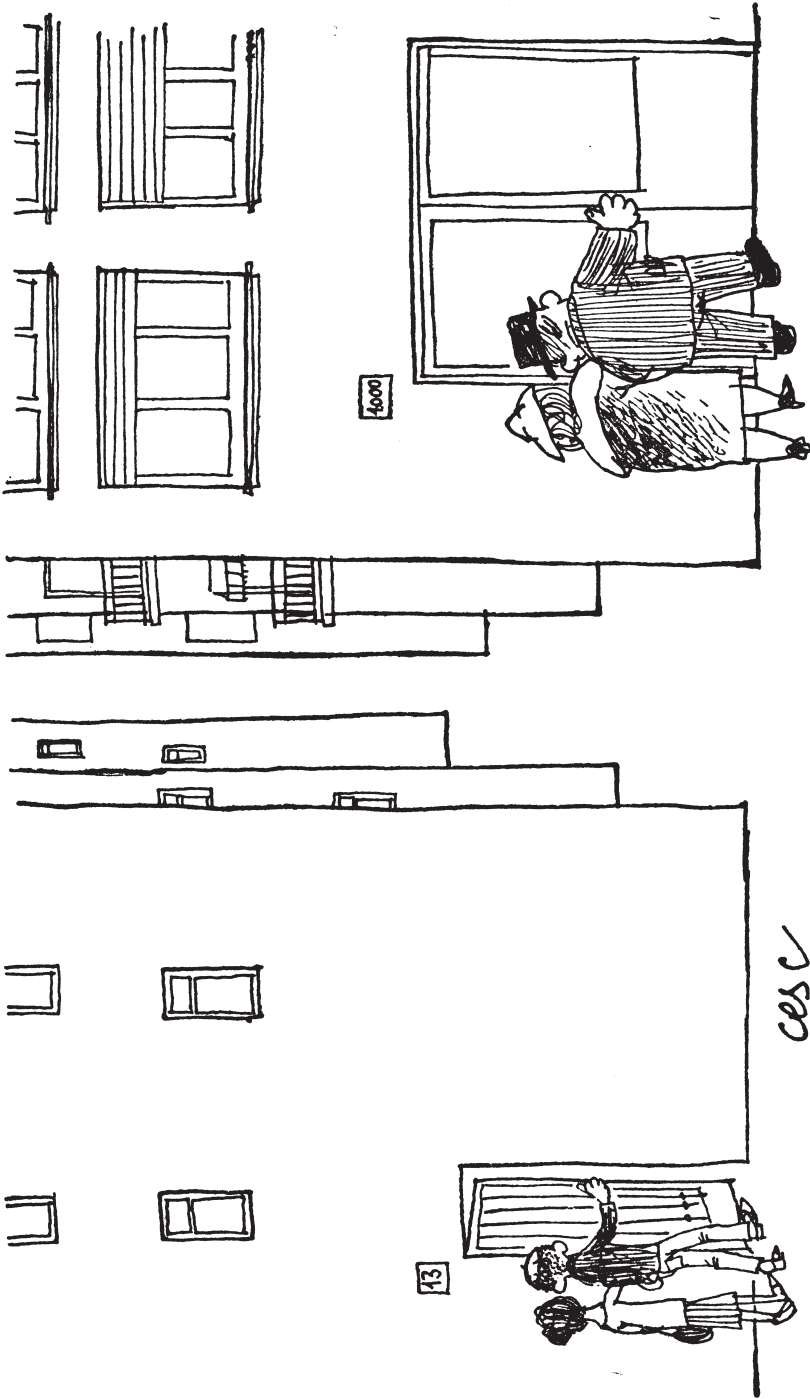

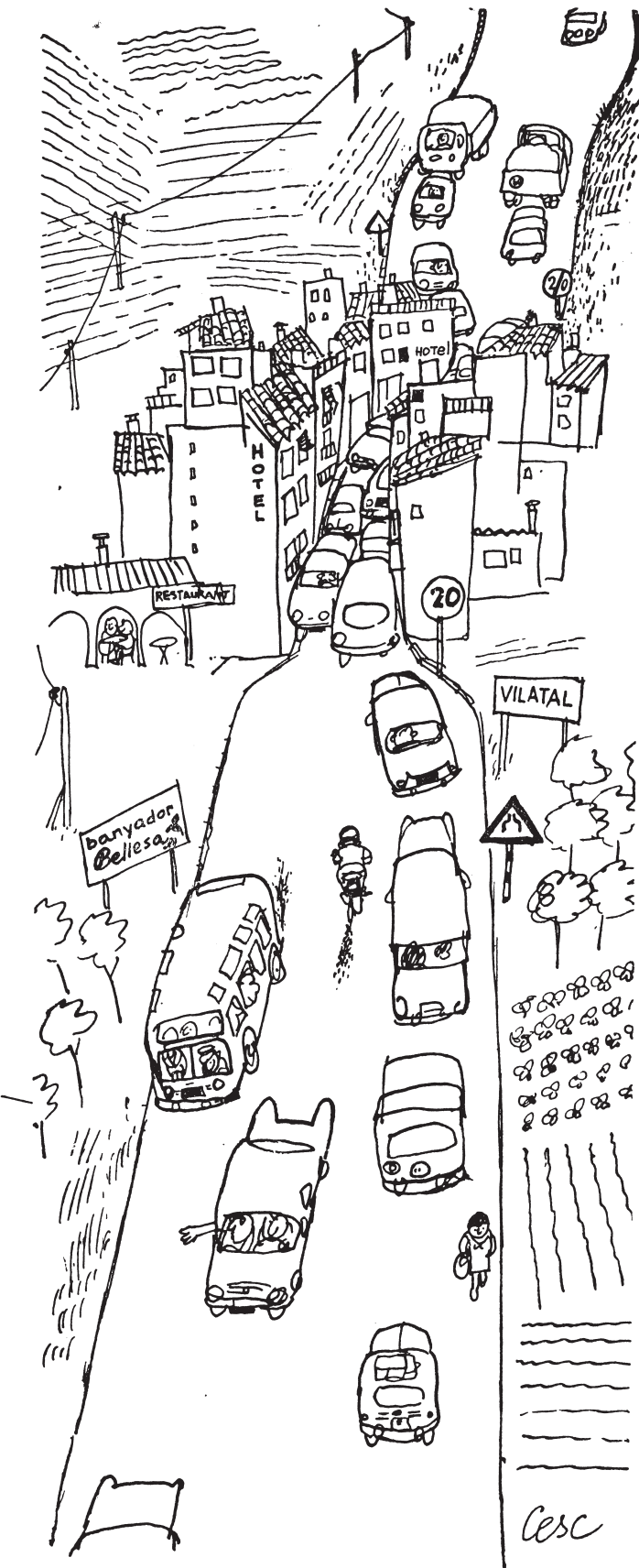
Obrers amb «conveni sindical»

MAIG 1964

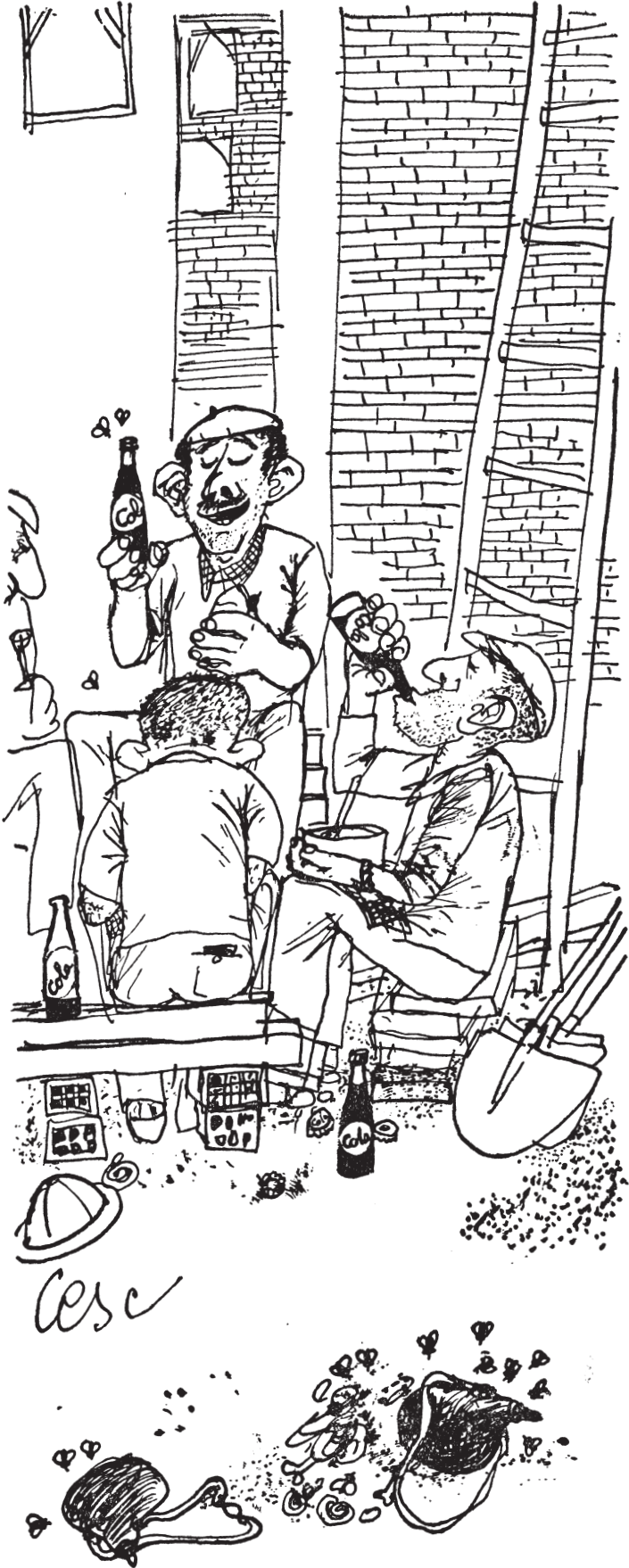
Petició d'augment de sou

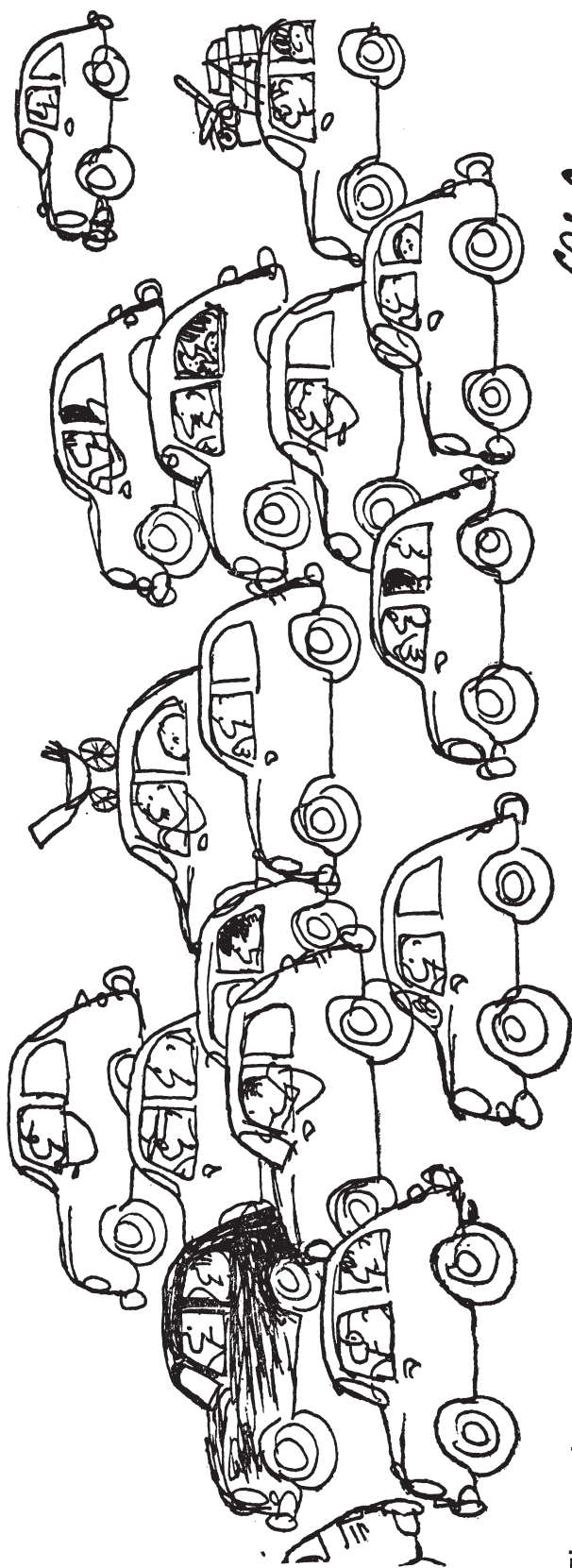

Ja ens eixamplen les carreteres

asc

El miracle espanyol

2
Còmic

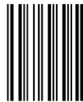
Publicacions de l'Abadia de Montserrat

ISBN 978-84-9191-329-0

9 788491 913290

08002

CesC gargots

PAM